

науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. – 1312 с. – С. 137.

14. Человек и мир человека (Категория «человек» и «мир» в свете научного мировоззрения) / отв. ред. В. И. Шинкарук. – К.: Наукова думка, 1977. – 342 с.

REFERENCES

1. Bondyreva, S. K., Bezyuleva, G. V., Sochyvko, D. V. (2010). *Rossiyskaya molodyozh v riskogenom prostranstve sovremennoy deystvitelnosti* [The Russian youth in risks space of modern reality]. Moscow, Russia: Institute of Psychology of RAS.

2. Vaschenko, G. (1976). *Ychovniy ideal* [Educational ideal]. Brussel: Publishing house of Central Justice of Union of Ukrainian youth.

3. Dostoyevskiy, F. M. (1987). *O russkoy literatyre* [About Russian literature]. Moscow, Russia.

4. Zyazyun, I. A., Sagach, G. M. (1997). *Crasa pedagogichnoy dyi* [Beauty of pedagogical action]. Kyiv, Ukraine: Ukrainian-Finland institute of management.

5. V. Blauberg, & I. K. Pantyn ed. (1982). *Ideal* // *Kratkiy slovar po phylosophyi* [Short dictionary on philosophy]. Moscow, Russia: Polyfizdat.

6. Koneva, A. V. (1996). *Estetycheskiy smysl individualnosti* [Aesthetic sense of individuality]. Saint Petersburg, Russia: Saint Petersburg State University.

7. Leonardo da Vinchy (2005). *O nauke i iscusstve* [About Science & Art]. Saint Petersburg, Russia: Amfora.

8. Otych, O. M. (2009). *Mystectvo u systemi rozvytku tvorchoy individualnosti maubutnyogo pedagoga profesynogo navchannya: theoretichniy i methodichniy aspekty* [The Art in the system of development of creative individuality of future teacher of professional studies : theoretical and methodical aspects]. Tchernivcy, Ukraine: Zelena Bukovyna.

9. Otych, E. (2014). *Sociokultūrinės ir etnokultūrinės determinantės formuojant ugdymo dvasingumo kontekstą* [Sociocultural and ethnocultural determinants of forming of spiritual context of education] // *Ugdymo dvasingumo kontekstas* [Spiritual context of education]. Vilnius, Lithuania: Zhuvedra.

10. Ponomaryov, Ya. A. (1976). *Psychologiya tvorchestva* [Psychology of created]. Moscow, Russia: Science.

11. Sorokin, P. (1992). *Chelovek. Civilizaciya. Obschestvo* [Human. Civilization. Society]. Moscow, Russia: Politizdat.

12. Sukhomlinska, O. V. (2002). *Conceptualny zasady formuvannya dukhovnosti osobistosti na osnovi khrystianskyh moralnykh cinnostey* [Conceptual principles of forming of spirituality of personality are on the basis of christian moral values] // *Shlyah osvity* [The way of education].

13. Tarasevich, E. G. (2001). *Brodskiy // Vsemirnaya encyclopediya: Filosofiya* [World encyclopaedia: Philosophy]. Moscow, Russia: AST, Minsk, Belarus: Harwest, Sovremenniy Literator.

14. Shinkaruk, V. I. ed. (1977). *Chelovek i myr cheloveka* [Man and world of man]. Kyiv, Ukraine: Scientific thought.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ОТИЧ Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-методичної роботи та міжнародних зв'язків ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.
Наукові інтереси: музична педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ОТЫЧ Helen Mukolaivna – Doctor of Science hab., professor, vice-rector of SHEI «University of Educational Management» of NAES of Ukraine.
Circle of scientific interests: pedagogy of art.

УДК 37.0:7.01

ПАДАЛКА Галина Микитівна –

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
e-mail: gala_padalka@ukr.net

ПЕДАГОГІКА МИСТЕЦТВА: ДОМІНАНТНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Розвиток суспільства, його культурологічних установок, модернізаційні тенденції в мистецькому житті нашої епохи, трансформації в соціально-психологічному портреті сучасної учнівської молоді та студентства об'єктивно спричиняють потребу внесення певних коректив у мистецьку освіту. Отже, перед педагогікою мистецтва постає завдання наукового обґрунтування зумовлених часом необхідних нововведень. Визначення методологічних

установок в системі педагогічної діяльності, навчання, виховання і розвитку учнівської молоді – один із пріоритетних орієнтирів розбудови педагогіки мистецтва в умовах сучасності. Теоретичні підходи, в свою чергу, мають визначати спрямованість практичних інновацій в мистецькій освіті сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здобутки теорії і практики мистецької освіти в нашій державі безперечні. Вони стосуються, насамперед, розкриття шляхів художнього розвитку особистості –

формування її художньо-образного мислення, сприйняття, здатності до естетичного оцінювання і творчих виявів у мистецтві. Педагогіка мистецтва в останні роки збагатилась ґрунтовними віднайденнями щодо принципових засад художньо-педагогічної діяльності. Йдеться про результати педагогічних досліджень О. Отич, А. Растригіної, Т. Стратан-Артишкової, В. Черкасова та ін. Висунуто і обґрунтовано концептуальні підходи до розбудови мистецької освіти, зокрема: акмеологічної спрямованості мистецького навчання (А. Козир); професійного удосконалення підготовки фахівців на гедоністичних засадах (Л. Василенко), модернізації початкової музичної освіти в контексті гуманно-естетичного підходу (Т. Турчин) та підготовки вчителів початкової школи до забезпечення основ музичної культури учнів на засадах суб'єктно-особистісного підходу (Т. Дорошенко). Загалом яскраво проглядається тенденція до науково-теоретичного обґрунтування провідних позицій, які, в свою чергу, узагальнюють практичні інновації в мистецькій освіті. Водночас зауважимо, що динамічний розвиток теорії і практики мистецької освіти потребує виявлення нових дослідницьких контурів її перспективного оновлення.

Мета статті – виявити провідні тенденції подальшого розвитку педагогіки мистецтва на основі аналізу культурологічних, мистецтвознавчих і соціально-психологічних чинників, визначити напрями актуальних досліджень в галузі педагогіки мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення системності дослідження передбачає звертання до культурологічних, мистецтвознавчих, психологічних його вимірів, які, різнобічно охоплюючи об'єкт аналізу означеної проблеми, визначають основні рушії перспективного становлення педагогіки мистецтва.

Культурологічні засади. Розвиток суспільства нашого часу характеризується тенденцією до розширення меж людського спілкування. Глобалізація світу уможлиблює діалог культур, де національні підходи, зберігаючи власні специфічні ознаки, виявляють тенденцію до «вписування» в контекст світової культури.

Розвиток культури сучасності опосередковано також розповсюдженням нових електронних засобів поширення її зразків. При цьому вони не відмежовуються від традиційної культури, а вбирають, адсорбують її зразки, створюють нову «віртуальну реальність». Виявлення сучасних

вимірів педагогіки мистецтва має враховувати, що розвиток культури постмодерністського суспільства, детермінуючись глобальними інтерактивними електронними засобами комунікації, спричиняє не тільки зниження творчих виявів сучасної людини, а й призводить її діяльність до елементарного акту бездумного споживацтва, втечі від реальності, відволікання від складності життя. Роздуми, заглиблення у внутрішній світ, робота над самоудосконаленням все менше привертають увагу сучасної людини. Її ціннісні орієнтири нівелюються, систематичний перегляд ТБ, шоу-програм, фонове сприймання музики дозволяє нав'язувати молоді потрібні міркування, спосіб мислення.

Мистецькі орієнтири XXI ст. визначаються цілим рядом характерних рис. Серед них особливої значущості для модернізації педагогіки мистецтва набуває, на наш погляд, врахування таких явищ, як співіснування різноманітних напрямів, концепцій, течій в мистецтві.

Мистецьке життя в будь-які часи характеризується сукупністю різних смаків, співіснуванням різних стилів. Монолітним нам видається тільки мистецтво минулого, мистецтво, яке зберігається у культурній пам'яті людства. Натомість сьогодення сприймається як співіснування різних мистецьких явищ.

Для нашого часу, зокрема, є характерним функціонування і народного, і академічного мистецтва; в сучасному суспільстві поряд із «серйозними» набувають популярності розважальні жанри; традиційне мистецтво розширюється на елітарне і масове. Сучасний стан мистецької культури можна описати як свого роду поліфонічне існування різних художніх смаків. Багатоголосся форм, підходів, концепцій характеризує спосіб мистецького мислення не тільки професійних митців, а і широких верств населення. Для молоді характерним є розповсюдження масового мистецтва. Чим приваблює воно широку аудиторію?

Відзначимо такі характеристики, як ефект доступності, зрозумілості, розважальності. Феномен масовості виключає відтворення глибоких почуттів, активізацію широкої гами переживань людини. На першому плані – дії героїв, а не їхні емоційне життя; сюжет, а не заглиблення у внутрішній світ особистості. Масове мистецтво не цікавиться розкриттям вершин і падінь людського духа, декоративна складова тут важливіша за зміст.

Попри естетичну збідненість, художню недосконалість, твори масового мистецтва знаходять відгук у школярів, молоді. Академічне ж мистецтво, що характеризується

значною ускладненістю виражальних засобів, нерідко «відштовхує» масового слухача і глядача. Учнівська молодь, студентство подекуди сприймають творчість сучасних митців академічного жанру як «лабораторні експерименти», результат штучного, надуманого пошуку незвичайних форм втілення образного змісту. Суперечливий стан функціонування художніх творів в сучасну епоху не може не знайти відбитку у проблематиці педагогіки мистецтва.

Зародженню нових стилів, жанрів, форм у сучасному мистецтві сприяє розповсюдження технічних засобів поширення мистецтва. Інноваційний характер мистецького розвитку ґрунтується на функціонуванні і широкому побутуванні комп'ютерних технологій. поширенні мистецьких зразків через медіа-простір. Широта віртуального середовища призводить також до глибоких змін в системі пізнання і творення мистецтва, вплив технічних засобів у сучасних умовах виявляється практично на усіх етапах створення художнього твору – від виникнення творчого задуму до трансляції кінцевого продукту засобами медіа. Загалом технічні засоби стають суттєвим чинником активізації творчих намірів митця і їхньої реалізації. Чи ж може педагогіка мистецтва не враховувати ці обставини?

Серед чинників, що визначають стратегічні напрями подальшої розбудови педагогіки мистецтва, відзначимо також *соціально-психологічні характеристики сучасного студентства і учнівської молоді*. Представники саме цієї спільноти виступають суб'єктами модернізації суспільства, оскільки ціннісні орієнтації теперішньої молоді завтра будуть превалювати в суспільстві.

Аналіз досліджень, що змальовують психологічний портрет сучасної молоді, дозволяє виокремити серед найхарактерніших ознак такі, як зміст моральних ідеалів, пізнавальні орієнтири і можливості, інтенсивність емоційної реакції, характер комунікативних стосунків, творчо-діяльнісні аспекти самостановлення. Зокрема, науковці відзначають, що моральні переконання у багатьох представників молодіжної спільноти відзначаються розмитістю, а ідеологічні установки – відсутні. Стильові стандарти життя спрямовано на споживацтво, освіта поціновується в молодіжному середовищі часто як спосіб досягнення фінансового успіху, досягнення комфортного способу існування. Натомість емоційні важелі життя сягають інтенсивного рівня. Старшокласники, студенти вразливі, яскраво реагують на зовнішні обставини, внутрішнє самовідчуття часто залежить від емоційного характеру спілкування.

Виявлення характерних рис психологічного портрету сучасного молодого покоління, аналіз культурологічних чинників та з'ясування специфіки мистецтва ХХІ століття допомагають системно підійти до дослідження тенденцій розвитку педагогіки мистецтва. Серед перспективних напрямів досліджень в галузі педагогіки мистецтва визначимо такі, як:

1) *Реалізація виховного, пізнавального і розвивального потенціалу мистецтва.*

Незмінну актуальність цієї проблематики зумовлено як соціальними потребами нашого часу, так і можливостями психолого-педагогічної дії художніх образів. Здатність мистецтва інтерпретувати відтворювані події і явища саме з позицій автора, оцінна природа художніх образів уможливають потужний вплив мистецької освіти на формування особистості. Отже, перспективними є і будуть наукові розвідки щодо визначення і реалізації особистісно-формуальної функції мистецтва. Такі проблеми, як виховання світоглядних установок, духовності, високих моральних якостей особистості тощо в процесі мистецької діяльності визначають актуальність дослідницьких завдань і на сьогодні, і на майбутнє.

Належної уваги науковців заслуговує також аналіз можливостей втілення в навчальному процесі пізнавально-емоційної функції мистецтва. Пізнавально-розвивальний ефект мистецької діяльності ґрунтується на здатності художніх образів цілісно відтворювати світ, у всій повноті не тільки інтелектуального його осмислення, а і емоційного осягнення. Саме ця здатність мистецтва забезпечує його пізнавальну функцію. Чи досліджуються проблеми актуалізації пізнавальних можливостей мистецьких образів в педагогіці мистецтва? На сьогодні можна констатувати надто незначний інтерес науковців до цієї проблематики.

Між тим сучасна шкільна освіта характеризується значними перекосами в бік раціонального начала. Від сучасних дітей з самого малечку вимагається засвоєння надто широкого кола наукових знань, що призводить до зменшення або й втрати емоційно-духовних орієнтирів. Ці вимоги об'єктивно зумовлені потребами розвитку сучасної цивілізації. То ж педагогіка мистецтва має шукати відповіді на питання про те, як вберегти цілісність психічного життя сучасної молоді, яким чином сприйняття, оцінювання і творення художніх образів може протидіяти руйнаціям психіки сучасної людини, сприяти забезпеченню рівноваги і раціональних, і емоційних складових її внутрішнього життя. Мистецька діяльність як засіб емоційного розвитку

особистості, активізація емоційно-гедоністичних чинників художнього становлення учнів, визначення шляхів забезпечення психологічної розрядки школярів у процесі пізнання мистецтва і т.п. – актуальні проблеми педагогіки мистецтва.

2) *Модернізація змісту мистецької освіти.*

Потреба цього напрямку розвитку педагогіки мистецтва мотивується як розмаїттям художнього життя сьогодення, так і плюралізмом смакових уподобань сучасної молоді. Чи ж варто не зважати на цей факт при визначенні шляхів розвитку мистецької освіти? Можна, звичайно, не помічати, що «за вікном» XXI століття, робити вигляд, що нічого не змінюється в системі художнього навчання і складати навчальні програми за старими зразками, але робити вигляд все важче.

Отже, теоретичні узагальнення щодо змістових орієнтирів сучасної мистецької освіти мають стати предметом наукових розвідок і практичних рекомендацій. Потреби розширення навчального матеріалу, зміщення акцентів його вибору, модернізація навчальних програм з мистецьких дисциплін не можуть не хвилювати науково-педагогічну громадськість.

На сьогодні, наприклад, педагогіка мистецтва має в своєму розпорядженні лише незначну кількість досліджень, що розкривають специфіку вивчення в шкільному класі чи студентській аудиторії популярної серед молоді музики. Подальший розвиток теорії і практики мистецької освіти повинен мати на меті подовження цієї тематики, розширення проблематики, пов'язаної із корективами у змісті навчальних мистецьких дисциплін.

Не тільки оновлення навчального матеріалу, а і способи його опрацювання, педагогічні умови, методи і форми донесення мають заволодіти увагою науковців. Відтворення в змісті мистецької освіти широкої палітри художніх напрямів, стилів, жанрів потребує розробки специфічної методики їхнього опрацювання. Навчити учнів відокремлювати істинне, по-справжньому цінне в різних течіях мистецтва від псевдохудожніх підробок, розвиток незрілих художніх смаків дітей та юнацтва – непрості завдання. Яким чином спрямовувати педагогічний процес? Протиставляти чи зіставляти твори, що належать до різних стилів? Віддавати перевагу поясненням вчителя чи спонукати учнів до осмислення власного художнього досвіду? Яку позицію має займати вчитель чи викладач – занурювати учнів у ситуацію критичного аналізу, чи збуджувати оцінювальні їхні можливості шляхом порівняння різних зразків мистецтва?

Відповіді на ці і подібні питання має шукати сучасна педагогіка мистецтва.

3) *Інтеграційні процеси в мистецькій освіті.*

Наукові розробки цього напрямку присвячено, зокрема, дослідженню проблем взаємодії різних видів мистецтв у художньому розвитку особистості. Висновки щодо ефективності створення поліхудожнього контексту мистецького навчання характеризують здобутки педагогіки ще 70-х – 80-х років минулого століття. Що ж нині спонукає нас звертатись до цих питань? Виокремимо два фактори. По-перше, поліхудожня освіта містить потужні резерви активізації творчих проявів особистості через актуалізацію можливості цілісного впливу мистецтва. По-друге, наука не може проходити осторонь тенденцій розбудови мистецької освіти у сучасній школі, де яскраво проглядаються орієнтири інтеграційності.

Які наукові проблеми набувають найактуальнішого значення? З-поміж інших виокремлюємо дві. Перша – дослідження можливостей і шляхів реалізації цілісного впливу на особистість різних видів мистецтв у їхньому комплексному поєднанні. Передбачається виявлення педагогічних орієнтирів у викладанні художньої культури як навчальної дисципліни, а також зосередження зусиль на реалізації в навчальному процесі ВНЗ і школи психологічних ефектів комплексного засвоєння різних видів мистецтв. Друга – визначення можливостей удосконалення навчання в одному з видів мистецтва на тлі проведення художніх паралелей з іншими видами мистецтва. Педагогіка мистецтва не має поки що в своєму розпорядженні науково обґрунтованих відповідей на те, яким чином спрямувати процес проведення художніх аналогій між фаховою підготовкою в основному виді мистецтва і художніми образами з інших видів мистецтва, щоб досягти очікуваного педагогічного ефекту.

4) *Впровадження інтерактивних методик та медіа-освітніх технологій в навчальний процес з мистецьких дисциплін.*

Наш час характеризується широким входженням інтернет-технологій в освітній простір. Не стоїть осторонь і педагогіка мистецтва від проблем використання комп'ютерних технологій в розвитку художньо-творчих якостей особистості, формуванні досвіду пізнання мистецтва. Мультимедійні технології інтерпретуються як засіб активізації інтересу учнів до занять музикою, образотворчим мистецтвом, літературною творчістю. Проведено вдалі спроби розробки методів формування фахової

мистецької компетентності майбутніх учителів мистецьких дисциплін засобами мультимедійних технологій.

Важливо відзначити, що проведені дослідження стосуються різних вікових груп – плідно розробляються шляхи впровадження мультимедійних технологій в початкову школу; аналізуються особливості залучення підлітків до використання комп'ютерних можливостей у пізнанні мистецтва; певну увагу приділено вивченню проблем застосування інтерактивних методик та медіа-освітніх технологій у мистецькому розвитку майбутніх учителів мистецьких дисциплін.

Попри широкий інтерес наукової спільноти до питань інформатизації мистецької освіти, цілий ряд важливих аспектів цієї проблеми в теорії і практиці художнього розвитку особистості висвітлено недостатньо. До таких, насамперед, віднесемо необхідність ґрунтовного аналізу як позитивних можливостей інформатизації мистецького навчання, так і можливих її вад, небажаних наслідків, прорахунків. Перед дослідниками стоїть нагальне завдання – встановити педагогічно доцільні межі впровадження мультимедійних технологій в мистецький освітній простір. Питання: «В чому полягає небезпека надто широкої опори на електронні засоби навчання в мистецькій освіті?», «Яким чином досягти органічної взаємодії традиційної методики і застосування комп'ютерних навчальних програм?», «Які технічні інновації можуть вплинути на творчий розвиток дітей, а які містять небезпеку гальмування творчих виявів, можуть призвести до шаблонного, стереотипного, споживацького мислення в мистецтві?» потребують науково обґрунтованих відповідей. Загалом пильної уваги науковців і педагогів-практиків потребують застереження соціальної психології щодо можливості девальвації художньо-оцінювальних можливостей особистості, її здатності до індивідуального вибору, утвердження диктату масовості у естетичних перевагах особистості через надто широке застосування техніки. Інакше кажучи, надзвичайно актуальною у контексті педагогіки мистецтва на сьогодні лишаються проблеми «співвідношення техніки і творчості», «співвідношення техніки і емоційного реагування учнів на художні образи», «співвідношення техніки і асоціативного мислення особистості», тобто дослідження характеру впливу технічних інновацій на результати мистецької діяльності особистості, її художнього навчання і виховання мають привернути увагу науковців.

Серед невіршених на сьогодні проблем назвемо таку, як розробка і обґрунтування

принципових, узагальнюючих засад застосування комп'ютерних технологій для удосконалення мистецької навчальної діяльності. Звернімо увагу на те, що не тільки окремі методи, прийоми форми, а, і головним чином, провідні педагогічні установки потребують визначення і теоретичного осмислення.

Вирішення проблеми впровадження інтерактивних методик та медіа-освітніх технологій в навчальний процес з мистецьких дисциплін спонукає також подивитись під іншим ракурсом на виявлення оптимальних педагогічних умов мистецької діяльності з використанням техніки. Йдеться про проведення експериментальних досліджень щодо ефективності спеціально створюваних педагогом обставин роботи учнів з комп'ютером при пізнанні, оцінюванні і творенні мистецтва.

Загалом дифузія і взаємозбагачення педагогічних засобів традиційного і мультимедійного навчання в галузі мистецької освіти мають стати предметом наукового пошуку педагогіки мистецтва.

5) *Специфіка художньо-педагогічної діагностики.*

Сучасні тенденції розвитку мистецької освіти висувують складне завдання – розробку теоретичних засад і впровадження у практику педагогічної діагностики *результатів художнього розвитку особистості*, її досягнень в галузі музичної, хореографічної, образотворчої тощо діяльності. Складність вирішення цієї проблеми зумовлено специфікою оцінювання в галузі мистецтва, де об'єктивність аналізу результатів художнього діяння учнів завжди опосередковано суб'єктивним ставленням того, хто оцінює. Психолого-педагогічний моніторинг мистецьких досягнень – надзвичайно відповідальна ланка побудови освітнього процесу. Якою має бути педагогічна діагностика в галузі мистецтва, які принципово важливі характеристики її мають значення для удосконалення художнього навчання і виховання школярів та студентів, в чому полягають оптимальні умови проведення педагогічної діагностики в галузі мистецької діяльності – нагальні питання педагогіки мистецтва сьогодення. Проблему педагогічної діагностики в галузі музичного навчання докладно розглянуто у докторському дослідженні О. Матвєєвої (2016 рік). Визначення ж засад оцінювання художніх здобутків учнів в інших видах мистецтва лишається актуальною проблемою.

Крім зазначених, принципово важливими для розвитку педагогіки мистецтва є проблема *активізації інтуїтивних чинників творчого*

вирішення художніх завдань учнями; питання раннього виявлення, навчання і розвитку художньо обдарованих дітей та підготовки педагогічних кадрів, спроможних втілювати у практику мистецької освіти виклики сучасності у галузі культури, а також аналіз історичних витоків становлення мистецької освіти.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, серед актуальних проблем розвитку педагогіки мистецтва чільне місце посідають такі, як модернізація змісту мистецької освіти, реалізація її виховного потенціалу, дослідження специфіки художньо-педагогічної діагностики, проблеми впровадження інтерактивних методик та медіа-освітніх технологій в навчальний процес з мистецьких дисциплін в умовах широкого впливу глобалізаційних та інформаційних тенденцій розвитку суспільства, а також виявлення сутності та художньо-педагогічного сенсу опори на інтеграційні процеси в мистецькій освіті. Поєднання нових підходів із усталеними традиційними методиками має відбуватись в контексті зіставлення, а не протиставлення.

Зазначимо також, що науковий пошук в галузі педагогіки мистецтва може бути плідним за умови врахування трьох провідних факторів – специфікою мистецьких трансформацій в суспільстві, змінами в соціально-психологічних характеристиках сучасної молоді, вектором розвитку культурологічних засад освітнього простору.

Окреслення провідних аспектів подальшого розвитку педагогіки мистецтва створює підґрунтя для проведення актуальних педагогічних досліджень, визначає орієнтири модернізації мистецької освіти, уможлиблює розробку тематики наукових досліджень, а також методичних матеріалів для удосконалення практики художнього розвитку дітей та юнацтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Василенко Л. М. Гедоністичні засади вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва: теорія та методика: [монографія] / Л. М. Василенко. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 336 с.
2. Дорошенко Т. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до забезпечення основ музичної освіти учнів у контексті історії та теорії педагогіки: [монографія] / Т. В. Дорошенко. – Чернігів: ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2015. – 344 с.
3. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія] / А. В. Козир. – К.: Вид-тво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 380 с.

4. Комаровська О. Духовна сфера особистості в контексті художньої обдарованості / О. А. Комаровська // Теорія і методика мистецької освіти. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія 14. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» 25–27 квітня 2013 року. – Київ, 2013. – Вип. 14 (19), Ч. 1. – С. 6–10.

5. Матвеева О. О. Теоретико-методичні засади педагогічної діагностики якості вищої музично-педагогічної освіти: [монографія] / О. О. Матвеева. – Харків: Видавництво «Щедра садиба плюс», 2014. – 438 с.

6. Растрігіна А. Інноваційний контекст професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта / А. Растрігіна // Наукові записки – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград, 2014. – Вип. 133. – С. 57–64.

7. Стратан-Артишкова Т. Б. Творчовиконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва. Монографія. / Т. Б. Стратан-Артишкова. – Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – 448 с.

8. Турчин Т. М. Початкова музична освіта: проблеми модернізації: [монографія] / Т. М. Турчин. – Чернігів: ПАТ «Десна», 2013. – 368 с.

9. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний та методичний аспекти: [монографія] / О. М. Отич; за наук. ред. І. А. Зязюна. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 752 с.

10. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: [підручник] / Володимир Черкасов – Кіровоград: РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2014. – 528 с.

REFERENCES

1. Vasylenko, L. M. (2012). *Hedonistychni zasady vokal'noyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva: teoriya ta metodyka* [Hedonistic principles in vocal education of future teachers of musical art: theory and methodology]. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova.
2. Doroshenko, T. V. (2015). *Profesiynna pidhotovka maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly do zabezpechennya osnov muzychnoyi osvity uchniv u konteksti istoriyi ta teoriyi pedahohiky* [Professional education of future teachers of the primary school to providing grounds of pupils' musical education in the context of history and theory of pedagogy]. Chernihiv: ChNPU imeni T. H. Shevchenka.
3. Kozyr, A. V. (2008). *Profesiynna maysternist' uchyteliv muzyky: teoriya i praktyka formuvannya v systemi bahatorivnevoyi osvity* [Professional skills of music teachers: theory and practice of forming in the system of multilevel education]. Kyiv.: Vyd-tvo NPU im. M. P. Drahomanova.
4. Komarov'ska, O. (2013). *Dukhovna sfera osobystosti v konteksti khudozhn'oyi obdarovanosti* [Spiritual sphere of personality in the context of artistic talent]. Scientific chronicle of National Pedagogical Drahomanov University. Kyiv: – Vyp. 14 (19), Ch. 1.

5. Matvyyeva, O. O. (2014). *Teoretyko-metodychni zasady pedahohichnoyi diahnostryky yakosti vyshchoyi muzychno-pedahohichnoyi osvity* [Theory-methodologic principles of pedagogic diagnostics of quality of high music-pedagogic education]. Kharkiv: Vydavnytstvo «Shchedra sadyba plus».

6. Rastryhina, A. M. (2014). *Innovatsiynny kontekst profesiyanoi pidhotovky maybutn'oho pedahoha-muzykanta* [The innovative context of professional education of the future teacher-musician]. Scientific abstracts – Series: Pedagogic sciences. Kirovohrad, Vyp. 133.

7. Stratan-Artyshkova, T. B. (2014). *Tvorcho-vykonavs'ka pidhotovka maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva*. [Creative-performing education of the future teacher of music art.]. Kirovohrad: KDPU im. V. Vynnychenka.

8. Turchyn, T. M. (2013). *Pochatkova muzychna osvita: problemy modernizatsiyi* [Primary music education: problems of modernization]. Chernihiv: PAT «Desna».

9. Otych, O. M. (2009). *Mystetstvo u systemi rozvytku tvorchoyi indyvidual'nosti maybutn'oho pedahoha profesiyono navchannya: teoretychny ta*

metodychnyy aspekty [Art in the system of development of the creative individual of the future pedagogue in professional education: theoretic and methodologic aspects]. Chernivtsi: Zelena Bukovyna.

10. Cherkasov, V. F. (2014). *Teoriya i metodyka muzychnoyi osvity* [Theory and practice of music education]. Kirovohrad: RVV KDPU imeni V. Vynnychenka.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПАДАЛКА Галина Микитівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Наукові інтереси: педагогіка мистецтва

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PADALKA Halina Mykytivna – full Professor, Doctor of Education, NPU named after M.P. Dragomanov, department of art pedagogic and piano performance.

Circle of scientific interests: pedagogy of art.

UDK 378.147.091.33

RASTRYGINA Alla Mykolaivna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor

Head of the Vocal-Choral Studies and Methods of Music Education Chair at

Kirovograd Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

e-mail: rastrygina.alla@gmail.com

ORCID iD 0000-0002-4393-283

THE PHENOMENON OF SPIRITUAL UPBRINGING IN THE MODERN EDUCATIONAL CONTEXT

Formulation and justification of the relevance of the problem. Innovative processes, determining present reconstruction trends of higher education and trying to understand the meaning of human existence in their life-giving and professional spheres, require not only the improvement of educational component, but also to deepen ideas of modern educational context peculiarities that promote inclusion of the personality into the semantic and axiological world of culture, formation of subjectivity, identity, desire for self-knowledge, freedom of expression as basic professional characteristics.

Formation of professionalism is closely related to its spirituality, which emerges and develops in specially organized educational environment, determines professional and personal choice and is a prolonged task that is chosen by each person who decides on the basis of personal experience and internal autonomy. In our opinion to ensure the effectiveness of this important process, we have to define conceptual principles related to the peculiarities of modern educational

environment, one of the most important characteristics of which is spiritual upbringing.

Analysis of recent research and publications. Starting position in scientific research on the phenomenon of spiritual education and theoretical definition of its conceptual foundations was the statement that the essential foundations of education are rooted in spirituality and are related to the innate individual spirituality and are determined by culture of the society [3, p. 377–378]. In this context, extensive research on the manifestation of spirituality in social media and in educational reality has been carried out for ten years. The results of it were presented by the team of Ukrainian and foreign scientists in international collective monographs «Spirituality in the Human World» [3], «Spirituality of Education» [4], «Context of Spiritual of Education» [2].

The consistent development of the concept of upbringing spirituality in aforementioned collective monographs, which was the basis for a conceptual idea about spirituality by professor I. Kievias about upbringing spirituality as a